

LUND UNIVERSITY

Algeriet vid skiljevägen. Ett studium av politiska, ekonomiska och ideologiska strukturer i Algeriet 1992. Projektarbete för Försvarets Forskningsanstalt (FOA), juni – augusti 1992.

Janson, Torsten

1992

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Janson, T. (1992). *Algeriet vid skiljevägen. Ett studium av politiska, ekonomiska och ideologiska strukturer i Algeriet 1992. Projektarbete för Försvarets Forskningsanstalt (FOA), juni – augusti 1992.* Försvarets Forskningsanstalt (FOA).

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Algeriet vid skiljevägen. Ett studium av politiska, ekonomiska och ideologiska strukturer i Algeriet 1992. Projektarbete för Försvarets Forskningsanstalt (FOA), juni – augusti 1992.

Torsten Janson

Kandidatstudent i islamologi, Lunds universitet

SLUTSATSER

Algeriet 1992 - Point of no return

Två saker om den algeriska nationen kan omedelbart konstateras: den är till sitt väsen en militärdiktatur; och dess nationella identitet heter populism. Dessa två faktorer är också de två främsta orsakerna till den osannolikt förvirrade situationen som råder i landet idag, där en militärjunta kontrollerar makten, samtidigt som ett fundamentalistiskt och dessutom mer eller mindre bannlyst parti innehar berättigande till regeringsställning, grundat på en autentisk demokratisk process, som utlysts av regimpartiet.

Bakom denna situation, har vi sett, ligger den kulturella identitetskrisen, som är en följd av kolonisationen, och den militära hegemonin, vilken har sitt upphov främst i denna identitetskris, i den påföljande populismen, samt i Boumediennes person, som också själv personifierade den militära makten. Då detta förlopp manifesterar sig i samhället, tar det sin första gestalt i bristen på politisk infrastruktur. Denna borgar för en konsekvent vanskötsel av statsfinanserna, och mynnar ut i dagens ekonomiska, politiska och sociala kaos. De politiska förvecklingarna med regimens de-legitimering, demokratiprocessen, Räddningsfrontens triumfer och slutligen statskuppen är alla endast symptom på dessa bakomliggande strukturer, och jag har därför valt att relativt ingående redogöra för strukturerna i rapportens första del, "Den postkoloniala traumatiken".

Den andra delen, "Det ekonomiska skruvstället", koncentrerade sig i (A)-delen på statsfinanserna. Slutsatsen av detta studium är att förutom den stora statsskuldens uppenbara inverkan på samhällets instabilitet, utgörs en avgörande faktor av villighet och förmåga till ekonomiska reformer. Den förra saknades inte av hos herrar Merbah, Hamrouch och Ghozali, men det kanske var värre bevänt med förmågan. Vi skall nog emellertid akta oss för att vara alltför stränga, åtminstone mot Ghozali, för frågan är om inte han gjorde vad som kunde göras tills han sprang in i väggen: parlamentet. Här tycks den stora skadan i den algeriska ekonomin ligga: i det monolitiska statssystemet, vilket är ironiskt, då det som vi sett förfogar över en endast villkorlig makt i ordets bokstavliga bemärkelse. Detta hinder, som också borgar för en vidsträckt korruption, måste överkommas för att algerisk ekonomi skall kunna fås på fötter igen. Detta räcker emellertid inte. I den ekonomiska studien såväl som i undersökningarna av de utrikespolitiska relationerna ((B)-delen av Det ekonomiska skruvstället) och av FIS i arbetets tredje del, framgick det att uppfyllandet omvärldens fordringar är en helt avgörande fråga för den algeriska ekonomin. Kraven gäller främst respekterande av mänskliga rättigheter (vilket torde diskvalificera den

nuvarande regimen direkt), pålitlighet i uppfyllandet av förpliktelseerna i låne- och kreditavtal, samt i vissa fall t ex exploateringsrättigheter för oljeindustrier av algerisk mark.

Att vinna internationellt stöd är således fullkomligt nödvändigt. En av de viktigaste ekonomiska frågorna för Algeriet handlar om omstrukturering av lånevillkoren för de internationella lånen. I dag går så enorma belopp åt till avbetalningar och räntor, att det inte blir mycket över vare sig de ekonomiska, industriella eller sociala investeringar i landet som på sikt kunde lösa problemen. Det tycks här som det största behovet av internationellt bistånd ligger. Frågan är om den nuvarande regimen är villig till många av de nödvändiga reformerna. Dagens situation där en regering helt av det gamla gardet har avlöst Ghozalis, tycks allt annat än lovande. Vi har inte minst sett hur den nye premiärministern och reformkritikern Abdesselam också förvaltar ekonomiministeriet, en man som var ansvarig för industri och energi under tiden för Boumediennes kommandoekonomi. Det är som tiden stått stilla sedan 70-talet.

Rapportens tredje del, "Den islamistiska explosionen", genomförde ett närmare studium av den algeriska islamismen. Här ställdes frågor om vad fundamentalism egentligen innebär; om FIS skulle vara förmöget att axla den tunga algeriska bördan; om i vilken grad samhället kan tänkas förändras under en islamistiskt regim; samt om hur Frankrike reagerar på, och kan komma att reagera på Räddningsfrontens framgångar.

Svaren blev till stor del ganska förvånande. Det stod klart att FIS är uttalat liberalistiskt i sin ekonomiska hållning, och att farhågorna om ett traditionalistiskt färgat Algeriet åtminstone kraftigt har överdimensionerats, mycket på grund av missförstånd av det retoriska språket. Å andra sidan fann vi grupper i Algeriet som verkligen har anledning att vara tveksamma till FIS, i synnerhet den sekulära medelklassen. Kvinnans roll i ett islamistiskt Algeriet visade sig svår att komma åt, men vi fann inga tvångsåtgärder för att avlägsna kvinnan från arbetsmarknaden i Räddningsfrontens politiska program.

Vi kunde vidare konstatera att fundamentalism endast innebär att samhället skall vila på Sharia, men att detta inte isig innebär traditionalism. FIS intar tvärtemot en modernistisk hållning, där Koranen skall vara samhällets grund, inte dess pekpinne.

Vad gällde demokratibegreppet framkom det att demokrati som begrepp är en orimlighet för Räddningsfronten, men att demokratins arbetsmetoder, pluralism, folklig representation, däremot bejakades. Den enda punkt som folket, eller rättare sagt, människan får eller kan ha inflytande över är den fundamentalistiska principen. Sharia är Guds norm, inte människans, enligt FIS. Partiets liberala ekonomiska hållning, dess ledarskap av en ung, välutbildad teknokratkår, gav vid handen att FIS skulle ha minst lika goda förutsättningar för att leda landets ekonomiska politik. Ett argument för att det tom skulle vara bättre disponerat för detta är att det har ett gott stöd hos den algeriska

befolkningen, och detta innebär att man troligen skulle vara tålmodigare med FIS:s misslyckanden än med FLN:s.

Vi frågade oss också om vad Räddningsfrontens breda rekrytering i det unga Algeriet innebar, och kom fram till att det rörde sig om en fråga om hur pass förankrat partiet skulle lyckas bli? Lyckas man inte finns en risk för partiet att det snabbt vunna stödet lika snabbt förloras om t ex frontens ekonomiska politik i en eventuell regeringsställning skulle visa sig impopulär. Lyckas man däremot kan partiet bli av med sina svagheter som populistisk rörelse, och långsiktigt vinna en enorm seger att döma av landets demografi.

Frågan om hur Räddningsfrontens ses av Frankrike visade sig vara ett problem som till stor del ligger i dunkel. Någon rädsla för en fundamentalistisk våg i Frankrike tycks inte befogad, då respektive muslimsk kommunitet har olika utgångspunkt för sin definition av islam. Frågan om hur Frankrike ställer sig till möjligheten till en islamistisk regim i Algeriet står till stor del obesvarad, då till stor del locket lagts på i denna debatt. I tidningar som *Le Monde*, *Le Monde Diplomatique* och *Le Figaro* har Algeriet visserligen mycket uppmärksammas, men den franska regeringens hållning har inte framkommit. Det är uppenbart att denna fråga kräver andra metoder än de jag har haft till mitt förfogande i denna studie, t ex kontakter med de berörda departementen och andra statliga institutioner.

I denna studie kunde emellertid utredas de allmänna följderna för Frankrike av en islamistisk utveckling i Algeriet, och såg att visionerna av ett algeriskt kulturellt hegemoniskifte och möjligheterna att Algeriet under FIS kan tendera att i högre grad söka sig till andra handelsmarknader måste upplevas som hotande för Frankrike. Å andra sidan visade det sig att inte heller de nuvarande betingelserna tycks särskilt stimulerande för fransmännen, då så länge FIS utsätts för den Algeriska regimens repression, och troligen så länge partiet inte självt sitter i regeringsställning, kommer partiet fortsätta sin kampanj mot regeringen, och detta gör att det för Frankrike allra viktigaste, stabilitet i Algeriet, tycks omöjligt att uppnå med FLN vid makten. Får Frankrike välja står valet således mellan å ena sidan möjlig stabilisering och FIS, och å den andra fortsatt instabilitet och FLN. (Detta val är naturligtvis detsamma för andra stater.) Hur prioriteringen utfaller har detta arbete inte kunnat visa.

Slutligen kunde konstateras att möjligheterna till andra staters påverkan av utvecklingen i Algeriet är stor, både bilateral och samordnat (EG), genom att förena krav på demokratiska reformer och stödinsatser

Det sammantagna intrycket av undersökningen av Algeriet är att landet står vid en *point of no return*. Den islamistiska explosionen är redan ett faktum, liksom de katastrofala ekonomiska och sociala situationerna, och kan inte längre sopas under mattan. Kraftfulla insatser måste till för att hjälpa upp problemen, och den nuvarande regeringen måste hitta ett fungerande sätt att hantera Räddningsfronten.

Min övertygelse har blivit att demokratiska val är ända sättet att återvinna stabilitet i Algeriet, men det är möjligt att regimen har andra lösningar på problemet. Om ingenting händer, emellertid, och regimen fortsätter på den inslagna vägen, kommer riskerna för inbördeskrig vara överhängande.

Frågor för framtida studier

En uppföljande och fördjupad studie kunde ge svar på viktiga frågor som inte täckts av föreliggande arbete, eller där rapporten har misslyckats finna svar:

- Vilken är Frankrikes officiella ståndpunkt till Räddningsfronten?
- Hur ser Algeriets grannars syn på utvecklingen av islamism i landet: skulle denna kunna få UMA att spricka; skulle gamla konflikter åter komma fram i ljuset; finns det möjligheter för islamism att växa även i övriga UMA?
- Exakt hur ser opinionsbilden ut i Algeriet? En noggrann kartläggning av var olika politiska sympatier ligger (i vilka åldrar, samhällsklasser, yrkesgrupper, könstillhörigheter etc) kunde ge en klar bild av vad ett algeriskt samhälle i Räddningsfrontens regi skulle innebära.
- Slutligen har vi den övergripande frågan om EG-attityder. Denna accentueras av Algeriets behov av europeisk assistans och av det illa fungerande UMA, och måste betraktas som av hög prioritet.